

Beeldende kunst migreert met economische groei

Door de recessie zijn prijzen voor hedendaagse beeldende kunst wereldwijd scherp gedaald. De markt voor Nederlandse hedendaagse beeldende kunst wordt echter niet alleen door de recessie ingeperkt, maar ook omdat centra voor beeldende kunst vooral bloeien in nieuwe opkomende economieën.

Er is een positieve samenhang tussen de hoeveelheid kunstenaars en de economie (Bos, 2009). Voor elk normaal goed geldt dat economische groei gunstig is voor de handel, maar voor het luxegoed kunst is de afhankelijkheid van de economie extremer. Zo geldt dat de prijs voor hedendaagse beeldende kunst uitzonderlijke prijsschommelingen kent. Uit figuur 1, gebaseerd op verkoopprijzen voor hedendaagse beeldende kunst van 2.900 veilinghuizen wereldwijd, volgt dat de prijs voor kunst over de periode oktober 2006 tot januari 2008 met liefst 53 procent is gestegen. Uit de figuur blijkt tevens dat in de periode januari 2008 tot januari 2009 de prijs voor hedendaagse beeldende kunst gedaald is met meer dan 34 procent. De prijs voor kunst fluctueert dus sterk.

Kunst migreert mondiaal

De dynamiek van de internationale economie kenmerkt zich door een voortdurende geografische verschuiving van economische groei van de ene regio naar de andere. Recessies fungeren daarbij als katalysatoren voor de opkomst van nieuwe groei-regio's en de neergang van andere (Florida, 2009). Beeldende kunst migreert met dit verplaatsingsgedrag mee en is daarmee eveneens onderhevig aan een voortdurende geografische heroriëntatie (Bos, 2009). Voorbeelden zijn de hoge concentraties van kunstenaars in het Toscane ten tijde van de renaissance, of in de Nederlanden gedurende de zeventiende eeuw en in het Frankrijk van rond 1900. Dergelijke regio's worden overigens niet alleen door grote groepen autochtone kunstenaars bevolkt, maar ze trekken ook kunstenaars uit het buitenland aan, zoals Van Gogh, Picasso en Miró die naar Frankrijk gingen en Mondriaan en De Kooning die zich in New York vestigden.

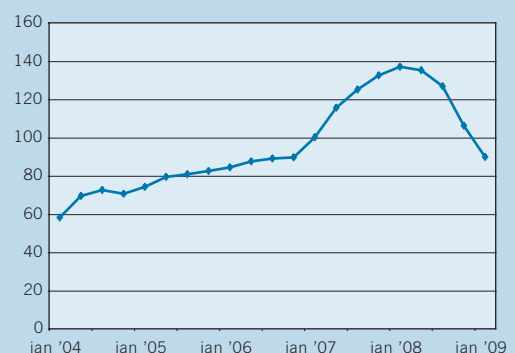
Hoge concentraties kunstenaars doen zich dus voor in nieuwe opkomende economieën. In de twintigste eeuw was 27 procent van de vijfhonderd grootste beeldende kunstenaars uit die periode geboren in de Verenigde Staten (figuur 2). Dat land had in de periode daarvoor slechts een marginaal aandeel in de beeldende kunst.

De voortdurende geografische heroriëntatie van centra voor beeldende kunst is een ontwikkeling die ook heden ten dage plaatsvindt. Vandaag de dag is de inbreng van Angelsaksische landen in de beeldende kunst nog steeds aanzienlijk, maar lang niet meer zo prominent als voorheen. Recentelijk zijn Chinese kunstenaars erg in opkomst en domineren zij met een aandeel van meer dan 34 procent momenteel de wereldtop van de beeldende kunst (figuur 3). Ook andere Aziatische landen, zoals India en Indonesië, zijn aan het opkomen.

Hoewel de achterliggende data van beide figuren niet helemaal gelijk zijn, figuur 2 is gebaseerd op een inventarisatie door kunsthistorici, terwijl figuur 3 is gebaseerd op verkoopgegevens, vormen ze wel een aanwijzing dat nieuwe, globale centra van economische groei ook vruchtbaar zijn voor beeldende kunstenaars. Niet alleen voor de beeldende kunstenaars zelf is locatie van belang, maar ook voor de kunsthandel speelt dit een rol. Zo blijkt uit data van Artprice dat in de top drie van landen die de meeste topverkopende beeldende kunstenaars hebben voortgebracht voor de periode 2007–2008, dezelfde landen voorkomen als in de top drie van landen die de hoogste verkoopomzetten voor hedendaagse beeldende kunst hebben gerealiseerd, te weten China, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Er volgt dat de prijs van kunst sterk fluctueert en dat kunst vooral bloeit in economische groeicentra. Waarschijnlijk zijn beide aan elkaar gerelateerd en zorgt de sterke afhankelijkheid van de economie ervoor dat een significante markt voor het luxegoed kunst voornamelijk in economische groeiregio's ontstaat. Tevens wordt geconstateerd dat, hoewel de

Figuur 1

Verloop mondiale prijsindex hedendaagse beeldende kunst (januari 2007 = 100).

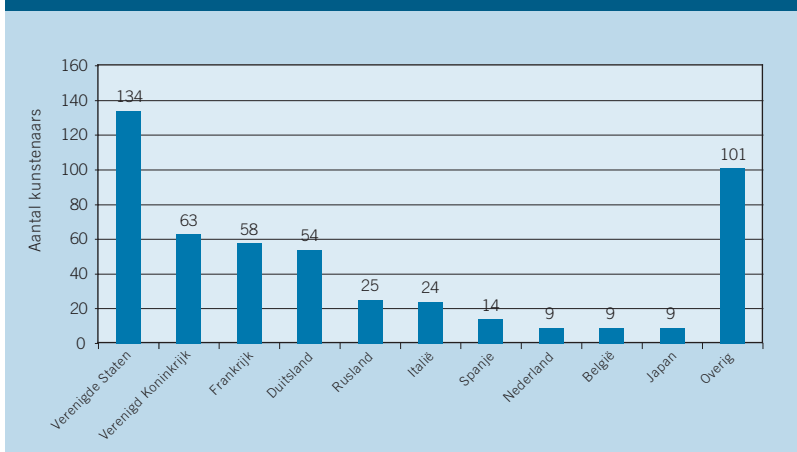
Bron: Artprice, 2009

ERNST BOS

Onderzoeker bij het LEI

Figuur 2

Landen die de meeste bekende beeldende kunstenaars hebben voortgebracht in de 20e eeuw.

Bron: Barnes et al., 1996

mobieleit van personen en ideeën tegenwoordig groter is dan ooit, het land van herkomst van invloed is op de slaagkans van een beeldend kunstenaar. Immers, het aandeel bekende kunstenaars van een land is vooral hoog als het land een economische groeiregio is.

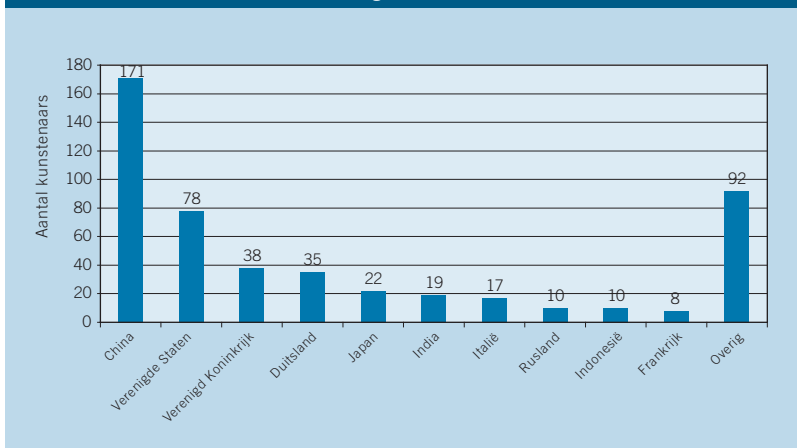
Nederlandse hedendaagse beeldende kunst

Nederland had zijn economische hoogtijdagen in de zeventiende eeuw en leverde toen ook de meeste schilders uit zijn geschiedenis. Vooral dankzij die productieve zeventiende eeuw behoort Nederland over de hele kunstgeschiedenis heen gemeten nog steeds tot de wereldtop qua totaal aantal voortgebrachte beeldende kunstenaars. Echter, van de door kunsthistorici aangewezen top vijfhonderd van grootste kunstenaars van de twintigste eeuw waren er slechts negen van Nederlandse afkomst. Daarmee stond Nederland op een gedeelde achtste plaats, samen met België en Japan (figuur 2). Vandaag de dag staat Nederland nog maar net in de top twintig. Van de top vijfhonderd van best verkopende beeldende kunstenaars over de periode 2007–2008 blijken er slechts drie van Nederlandse komaf te zijn, namelijk Michael Raedecker, Ruud van Empel en Rineke Dijkstra. Daarmee staat Nederland op een gedeelde negentiende plaats samen met Iran, Zuid-Afrika, Brazilië, Oostenrijk, Ierland en Denemarken.

De rol die Nederland op het wereldtoneel speelt als leverancier van grote beeldende kunstenaars lijkt dus steeds meer af te nemen. Wel zijn er een paar opvallende Nederlandse successen in bepaalde andere kunstvormen, zoals Rem

Figuur 3

Landen die de meeste topverkopende hedendaagse beeldende kunstenaars hebben voortgebracht in 2007–2008.

Bron: Artprice, 2009

Koolhaas die de Pritzker-prijs voor architectuur won, sterfotograaf Anton Corbijn, DJ Tiësto die drie keer verkozen is tot beste DJ ter wereld, het ontwerpduo Victor en Rolf, het Concertgebouworkest, dat eind vorig jaar tot beste symfonie-orkest ter wereld verkozen is, en André Rieu, de nummer vier in *Billboard's touring chart* van bestverkopende concerttours ter wereld. Hoewel het hier om bijzondere prestaties gaat, zijn het op zichzelf staande, individuele successen waarbij niet direct sprake is van een kritieke massa van kunstenaars waartussen veel artistieke ideeën en ervaringen worden uitgewisseld. Dit laatste is juist essentieel voor de ontwikkeling naar een mondiaal kunstcentrum van formaat (Currid, 2007).

Conclusie

Het blijkt dat in nieuwe opkomende economieën telkens weer hoge concentraties van beeldende kunstenaars ontstaan. De tegenwoordig marginale rol van Nederland als voortbrenger van beeldende kunstenaars kan dan ook gezocht worden in de context van de voortdurende geografische heroriëntatie van het mondiale economische zwaartepunt. Omdat het mondiale economisch zwaartepunt naar Azië verschuift, concentreert beeldende kunst zich momenteel vooral daar. Diverse voorbeelden van individueel zeer succesvolle Nederlandse kunstenaars tonen echter aan dat Nederland nog wel degelijk artistiek talent van hoog niveau voortbrengt.

LITERATUUR

- Artprice (2009) *Contemporary Art Market 2007/2008. The Artprice annual report*. Parijs: Artprice.
- Barnes, R., M. Coomer, C. Freedman, T. Godfrey, S. Grant, M. Lerner, S. Morley en G. Williams (1996) *The 20th century art book*. Londen: Phaidon Press.
- Bos, E. (2009) *Kunst en economie door de eeuwen heen*. *ESB*, 94(4554), 106–107.
- Currid, E. (2007) *The Warhol economy: how fashion, art, and music drive New York City*. Princeton: Princeton University Press.
- Florida, R. (2009) *The creative class*. Presentatie op het Forum for creative Europe. Praag: Forum for creative Europe.